

METODERAPPORT SKUP 2016:

NÅDELOS ÅPENHET

Av Anders K. Christiansen, Leif Welhaven, Sindre Øgar,
Morten Stokstad og Øystein Hernes

Innhold

1. INNLEDNING OG AVGRENSNING	1
2. KONSEKVENSER.....	1
3. SLIK STARTET DET/DEN SENTRALE PROBLEMSTILLINGEN	2
4. INNSYN PÅ EN NY MÅTE	3
5. ÅPENHETSREISENS KRONOLOGI	4
6. METODEBRUKEN OPPSUMMERT I 10 PUNKTER	14
6.1 Innsynsbegjæring i flomlys.....	14
6.2 Nitid kartlegging av stort kildeunivers	15
6.3 Gransking av årsrapporter gjennom 10 år	15
6.4 Skreddersydde spørreundersøkelser	15
6.5 Undersøkelse av lovverk- og regnskapspresentasjon.....	16
6.6 Bruk av innsynsmuligheter etter offentlighetsloven	16
6.7 Digitalt spesialgrep.....	16
6.8 Videokommentar om åpenhet	17
6.9 Kartlegging og systematisering av avgiftsregime	17
6.10 Bakgrunnssjekk av NIF-partner	17
7. MOTSTAND UNDERVEIS/SPESIELLE ERFARINGER.....	17
8. ETISKE OG KILDEKRITISKE VURDERINGER	19
9. AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	20

VEDLEGG (138 nettartikler, 23 kommentarer og pdf av utvalgte avissider)

INNSENDERE:

Anders K. Christiansen, 970 89 397 (anders.kokkin.christiansen@vg.no)

Leif Welhaven, 905 48 950 (leif.welhaven@vg.no)

Sindre Øgar, 905 48 986 (sindre.ogar@vg.no)

Morten Stokstad, 970 25 546 (morten.stokstad@vg.no)

Øystein Hernes, 959 91 795 (oystein.hernes@vg.no)

TAKK TIL:

Ole Kristian Strøm, Even Braastad, Ivar Grøtta Grav og Anders Bergan.

Basert på materiale publisert i VG i perioden februar-desember 2016.

1. INNLEDNING OG AVGRENSNING

Hver eneste dag spiller norsk sportsjournalistikk en viktig rolle i livene til en særdeles idrettsinteressert befolkning. Om det er skiløpere som går først over mållinjen, eller et fotball-landslag som mister enda en mesterskapsmulighet, er norsk sportspresse med hvert sekund på veien. Det dyrkes helter, det trilles tårer, det formidles prestasjoner.

Men idrett handler om så mye mer enn det som skjer på banen. Og hvor bevisst har egentlig norsk sportspresse jobbet med de andre sidene?

De som dreier seg om makt. Om milliarder. Og ikke minst om idrettslederens forvaltning av tillit på vegne av fellesskapet. I VG-sporten har vi kommet til en erkjennelse av at systematisk, gravende journalistikk på sportsfeltet har vært utført i for beskjeden grad.

Hensikten med prosjektet «Nådeløs åpenhet» er å forsøke å gjøre noe med dette.

Rapporten er avgrenset til det som er tettest på VG-sportens primærarbeid. Det vil for eksempel si at åpenhetsspørsmål knyttet til de største sakene i Ski-Norge i 2016, faller utenfor.

2. KONSEKVENSER

Gjennom store deler av 2016 satte arbeidet vårt med idrett og åpenhet dagsorden, i perioder også langt utenfor de kretser et sportsordskifte normalt når. Vi er blitt møtt med utskjelling, og en motstand som har vært kraftig og nærmest kronisk. Men vi har også oppnådd en overveldende strøm av støtte, ikke minst fra ildsjeler på grasrota i norsk idrett. Og i kjølvannet av den omfattende problematiseringen vår av hvordan ledelsen forvalter tillit i landets største folkebevegelse, kommer det på plass omfattende systemendringer.

Her er noen hovedpunkter om åpenhetsutfall (utdypes senere):

*** Innsynsrettigheter på bilagsnivå i sentralledet**

Fra 1. januar 2017 er sentralledet i Norges idrettsforbund (NIF) pålagt av myndighetene å gi innsyn på bilagsnivå til den som spør.

*** Hemmeligholdt pengebruk på bordet**

En rekke konkrete detaljer rundt pengebruken idrettstoppene ikke ville ut med, som for eksempel kuvertpriser på Michelin-restaurantnivå for å pleie IOC-topper i «Norway House» i Sotsji, er avdekket.

*** Økt økonomisk åpenhet i særforbundene**

Flere særforbund har valgt å gi fullt bilagsinnsyn. Norges Fotballforbund (NFF) har vedtatt et regelverk som åpner for delvis innsyn.

*** Varslede endringer i kontrollsystemer og rutiner**

Et eget utvalg NIF nedsatte som en følge av åpenhetsproblematiseringen, kom med 21 konkrete forslag. Ingen beløpsgrenser eller standarder for hva som er rimelig pengebruk, svakheter i kontrollsystemer og mangel på et lovbestemt system for å vedta regnskap og ressursbruk årlig, var blant det som ble påpekt i rapporten til «Bernander-utvalget». I skrivende stund er noen tiltak innført, mens deler av implementeringsarbeidet ennå pågår.

Frem i lyset har vi fått blant annet hemmelige rapporter, høye lederlønninger, habilitetsproblemer, lederansettelser uten utlysning, mangel på iverksetting av tingvedtak - og ikke minst historien om hvordan norsk idrett har gitt monopolrettigheter på billettsalg til en aktør som tidligere har vært involvert i en korrupsjonsskandale.

3. SLIK STARTET DET/DEN SENTRALE PROBLEMSTILLINGEN

Over tid hadde vi hørt drypp fra kilder, uavhengig av hverandre og fra ulike ståsteder: Om ledervalg, vaner og goder det var verdt å undersøke, i en organisasjon tuftet på frivillighet og vaffelsteking. Om en lederkultur der det å gi uttrykk for divergerende oppfatninger fort kunne resultere i utfrysning. Om påstått manglende transparens rundt ansettelser og evalueringer.

Det er også et bakteppe at avsløringene om internasjonale idrettsorganisasjoner, hadde trigget et ønske om å undersøke tilstanden her på berget. Og arbeidet med hvordan idrettstoppene hadde håndtert søknadsprosessen for et mulig OL i Oslo, hadde allerede gitt oss indikasjoner på at lederkulturen var verdt å se nærmere på.

Men vi grublet lenge på hvordan vi best kunne angripe problemstillingen.

Da daværende nyhetsredaktør Gard Steiro tidlig i 2016 lanserte et graveprosjekt kalt «VG-spaden», bestemte vi oss for at tiden var kommet: Nå skulle norsk idrettsledelse under lupen.

Vi diskuterte oss frem til problemstillinger vi ville se nærmere på, i et sakskompleks som spenner vidt, og landet på to hovedmål for prosjektet:

*** IDRETTENS ÅPENHETSLINJE SKULLE KARTLEGGES OG UTFORDRES:**

Vi ville undersøke i hvilken grad idrettsledere var villige til å gi offentligheten innsyn i konkrete spørsmål rundt driften. På hvilket nivå kunne medlemmer og allmenheten få tilgang til informasjon? I dette ligger det en prinsipiell side ved prosjektet, ettersom vi anser det å søke økt åpenhet som sentralt i det journalistiske samfunnsoppdraget (se punkt 8).

*** KONKRET PENGEBRUK SKULLE GRANSKES:**

Hvordan er midler blitt forvaltet til ulike formål? Hvordan har ledergodene vært? Lønnsnivået? Kontrollrutinene? Reiser og representasjon ble definert som ett av områdene

vi ville se på, fordi det tydeliggjør ledervaner, som igjen sier noe om kulturen som preger styringen av en organisasjon.

Etter at vi først hadde tenkt å ha ett prosjekt opp mot Norges Fotballforbund og ett mot Norges Idrettsforbund og andre særforbund, ble det tidlig klart at problemstillingene gikk over i hverandre i så stor grad, at et samlet prosjekt om åpenhet og pengebruk var mest farbart.

Det ble imidlertid satt ned ett team med hovedansvar for NFF (Morten Stokstad/Sindre Øgar), og ett for NIF/Olympiatoppen/andre forhold (Anders K. Christiansen/Øystein Hernes), som skulle få bistand fra andre på avdelingen etter behov. Leif Welhaven tok oppgaven som meningsbærer for hele prosjektet.

4. INNSYN PÅ EN NY MÅTE

Da vi planla å gå løs på dette prosjektet, var vi godt klar over at det forelå betydelige metodiske utfordringer. Det skyldes ikke minst at «den norske idrettsmodellen» gir Norges idrettsforbund, med 54 tilsluttede særforbund og 19 idrettskretser, stor grad av selvstyre.

NIF har for eksempel sin egen lov, egne kontrollfunksjoner – og idretten er ikke underlagt offentlighetslovens innsynsregler.

Dette til tross for at det offentlige bevilger betydelige midler til idrettsorganisasjonene. For sentralleddet i Norges idrettsforbund stammer 87 prosent av inntektene fra offentlige kilder, mens den økonomiske avhengigheten av midler fra fellesskapskassen varierer kraftig i særforbundene. Følgelig stod vi overfor en situasjon der vi **ikke** kunne bruke det samme journalistiske verktøyet vi kunne anvendt om forvaltningen skulle granskes.

Fraværet av formelle hjelpemidler gjorde at vi måtte tenke annerledes. Vi valgte å utvikle et metodisk grep, som skulle vise seg å bli sentralt: Innsynsbegjæring i flomlys.

Normalt behandles slike begjæringer under radaren, der avslag eller innvilgelse avgjør om det blir noe stoff. Vi gjorde det stikk motsatt.

Innsynsbegjæringen ble løftet opp av skuffen og ut i det offentlige rom. Og vi gjorde det på kommentarplass – der det grundig ble begrunnet hvorfor vi søker innsyn i hvordan makt og midler er blitt forvaltet.

Prosjektet skulle vise seg å få et voldsomt volum, og allerede fra start var vi oppmerksomme på at det ville fordre stor grad av systematikk å utfordre landets største frivillige organisasjon.

Vi begynte med å definere kjernepunkter for hva vi ville søke svar på. Deretter handlet det om å benytte de komplementære egenskapene i teamet til tydelig å definere hvilke

kildemiljøer vi burde oppsøke for å få svar rundt ulike delproblemstillinger, ikke minst der det var grunn til å frykte at idrettsorganisasjonenes ledelse ikke ville informere oss.

I et prosjekt som strekker seg over så lang tid har det også vært avgjørende å ha en gjennomtenkt strategi for å holde stor tematisk spennvidde, timing og variasjon, for å unngå å trette leserne og bli for repetitive. Derfor jobbet vi hele veien på kort og lang sikt samtidig, og valgte flere ganger å bryte opp på strategiske tidspunkter. Vi har også jobbet bevisst med de dokumentinnsynsmulighetene som dukket opp når offentlige instanser var involvert, og vi har fått gjennomført flere former for skriftlige undersøkelser underveis (se punkt 6 for mer om den konkrete metodebruken).

5. ÅPENHETSREISENS KRONOLOGI

FULL FYR I FOTBALL-NORGE

Den første delen av prosjektet var knyttet til Norges Fotballforbund. I en ideell verden hadde vi brukt enda mer tid i den forberedende fasen, men vi tok et valg om å sjøsette prosjektet i forkant av fotballtinget. Det viste seg å være lurt med tanke på den videre dynamikken.

Metodisk jobbet vi langs to spor:

* Vi begynte med å studere årsrapporter for en tiårsperiode, for å danne oss et overordnet bilde. 8. februar informerte vi Norges Fotballforbund om hovedlinjer i prosjektet, og søkte så om konkret innsyn om blant annet lønnsforhold, reiseregninger og representasjon. Blant grunnene til at vi søkte svar på dette, var kildeopplysninger fra en rekke hold som pekte i retning av høyt forbruk av toppene.

* Den andre delen omhandlet et omfattende kildearbeid overfor en rekke mennesker i ulike posisjoner rundt fotballen, med et uttrykt mål om å få kilder til å stå åpent frem.

Da svarene kom fra Norges Fotballforbund, fikk vi opplysninger på del områder, som totaltall for landslagets pengebruk. Men jo mer spesifikk spørsmålsstillingen var, desto mindre var viljen til å svare.

Vi fikk for eksempel vite at generalsekretær Kjetil Siem hadde reist for 500.000 kroner i 2015, og at rundt 15 ledere i Norges Fotballforbund hever millionlønn. Men innsyn på bilagsnivå ble blankt avslått. Vi fikk altså ikke mulighet til å gå etter hvordan disse pengene konkret var brukt.

Etter å ha strukturert det muntlige og skriftlige kildematerialet, stod de første sakene på trykk 25. februar: Økt pengebruk i forbundet, reisevirksomhet, bilagsnekt, lønninger og generalsekretærens maktanvendelse, var blant de første temaene som ble omtalt.

Det endte med et fotballting i full fyr om pengebruk og åpenhet, der Rosenborg-leder Ivar Koteng gikk på talerstolen og uttalte «har vi spist lunsj til 4500, må vi enten våge å vise kvitteringen eller la være å spise lunsj til 4500 kroner». I tillegg kunne Dagbladet presentere en epost fra NFF-direktør Roger Aasland, der han gikk til frontalangrep på flere av kildene som hadde uttalt seg til VG. Tinget kulminerte med at den nyvalgte fotballpresidenten Terje Svendsen karakteriserte opplevelsen som «surrealistisk». Og i kjølvannet av fotballtinget falt to ord som skulle prege idrettsåret 2016: *Nådeløs åpenhet*.

SØKER ÅPENHET I FULL BREDDE

Uttrykket stammer fra nevnte Svendsen, og kom i form av et løfte om hvordan fotballforbundet etter sigende skulle forandre seg for å bli en mer åpen organisasjon. Dette løftet ga oss en fin timing for å vide ut prosjektet, og kunne ikke minst brukes som en retorisk brekkstang overfor andre aktører. Mens vi i den innledende runden med NFF ville se hvor langt vi kom med å bare spørre, var det nå tid for en ny metode.

Under tittelen «Tid for nådeløs åpenhet. Overalt» benyttet vi 2. mars den nevnte innsynskommentarhybrid-formen. Der gjorde vi offentligheten oppmerksom på at, og hvorfor, vi sendte Norges idrettsforbund (NIF) og flere andre særforbund detaljerte spørsmål over samme lest som NFF hadde fått.

Mens vi ventet på svar ble det også gjort en omfattende jobb med å snakke med kilder i ulik tilknytning til idrettsbevegelsen, om deres oppfatning om åpenhetskultur og ledervaner, slik at vi skulle stå best mulig rustet.

Tematikken ble holdt varm mens vi ventet, primært med oppfølgingssaker fra fotballmaterialet, som at 1 av 2 i forbundet har titler knyttet til «lederansvar». Vi skrev også om hvordan lederen av Idrettens helsesenter tjener et par millioner årlig i det NFF-eide selskapet, samtidig som han i samme bygg driver egen business, med nettopp Idrettens helsesenter som kunde.

SAMKJØRTE AVSLAG. HVA NÅ?

Fredag 18. mars, rett før store deler av nasjonen tok påskeferie, kom svaret: De ulike forbundene leverte hver sine tekster, men substansen var identisk: Fyldige redegjørelse på flere punkter, men blankt avslag på de konkrete innsynsforespørlene.

Så der stod vi, og det store spørsmålet var åpenbart: Hva nå?

Særlig to forhold pekte i retning av **ikke** å kaste inn håndkleet. For det første hadde vi snakket med utallige idrettsledere, som hadde en annen oppfatning enn det svarene vi fikk

ga uttrykk for. For det andre hadde jo Terje Svendsen lovet å utvise «nådeløs åpenhet» - hva slags linje ville fotballforbundet velge nå?

Det første sporet tok vi tak i ved å gjennomføre en undersøkelse, ved hjelp av programmet SurveyXact, blant alle idrettskretslederne: Svaret viste et *overveldende flertall for å gi innsyn* i reise- og representasjonskostnader. Med andre ord kunne vi vise at idrettstoppene var i utakt med sine egne.

Det andre sporet forfulgte vi ved å rette en oppfordring til fotballpresident Terje Svendsen om å holde løftet om nådeløs åpenhet – i form av en utfordrende «innsynskommentar» timet opp mot hans første styremøte.

DET FØRSTE GJENNOMSLAGET

31. mars ble en innholdsrik dag, på flere plan.

Først ble det kjent at kulturminister Linda Hofstad Helleland kalte inn til et møte, der idrettstoppene ble bedt om å forklare egen åpenhetspolicy, med bakgrunn i oppslagene om innsynsnekten. Selv om idretten som nevnt har stor grad av autonomi i den norske modellen, er Kulturdepartementet bevilgende myndighet og rapporteringsinstans.

Deretter gikk Terje Svendsen ut med en pressemelding om at NFF nå ville ta et initiativ til mer åpenhet i idretten, og lanserte det han fremstilte som en detaljert oversikt over Kjetil Siems reiseregninger i 2015.

Det han kom med viste seg imidlertid å være en excel-tabell over sekkepostkostnader til fly, hotell osv. Ingenting var brutt ned i bilag eller mulig å kontrollere, fordi det fortsatt ikke ble gitt innsyn i underlagsmaterialet.

Så ringte det fra Dagsrevyen – og samme ettermiddag var åpenhetsdebatten hovedoppslag, inkludert en lengre diskusjon mellom fotballpresidenten og Welhaven.

1. april troppet seks idrettstopper opp hos kulturministeren. Men Helleland var ikke fornøyd med redegjørelsen, og ga idrettslederne en uke på å komme opp med konkrete åpenhetstiltak.

Nå var åpenhetsdebatten virkelig blitt en snakkis. Og etter at vi i lang tid hadde visst at en rekke idrettsledere ønsket åpenhet, var det nå flere som gikk åpent ut med et ønske om å få legge frem sine egne reiseregninger. Ishockeyforbundet var til og med i ferd med å oversende konkrete bilag til oss, før de bråsnudde etter å ha vært i kontakt med NIF.

Da idrettstoppene møtte statsråden for andre gang, var hovedbudskapet at idretten ville sette ned et utvalg som skulle se nærmere på åpenheten i idretten. Men Linda Hofstad Helleland ga uttrykk for at hun heller ikke denne gangen var fornøyd, uttalte at hun kom til å iverksette tiltak for økt åpenhet, og at hun trengte et døgn på å meisle ut innholdet i dette.

I mellomtiden valgte NIF å legge frem en spesifikk oversikt over president Tom Tvedts reiser siden tiltredelsen i 2015. Samtidig valgte de å legge frem reiseregninger for generalsekretær Inge Andersen, som har sittet i jobben siden 2004, men utelukkende fra tiden med Tvedt som president.

I tidsperioden det ble gitt innsyn i, ble ingen av de største internasjonale mesterskapene arrangert. I materialet som ble lagt frem fremgikk det likevel at Tvedt og Andersen hadde vært på en reise til Malaysia og USA, der flybillettene alene kostet 114.000 kroner. Den totale reiseregningen for denne turen var 161.635 kroner.

Og så, 12. april, kom nyheten som skulle bli prinsipielt avgjørende for norsk idrett fremover.

Regjeringen valgte å sette innsynsrett ned på bilagsnivå som en forutsetning for overføringene til Norges idrettsforbund sentralt fra og med 2017, supplert med en oppfordring om å gi innsyn tilbake i tid.

I tillegg ble særforbundene om å utvise større åpenhet om sine disposisjoner. Samtidig iverksatte idrettsforbundet planen om å sette ned et utvalg, ledet av John G. Bernander.

Hvem som skulle sitte i utvalget, samt rammer og begrensninger for mandatet, besluttet organisasjonen som skulle undersøkes at de skulle definere selv.

AVVISER INNSYN TILBAKE I TID

Det store spørsmålet i etterkant av statsrådens inngripen, var hvordan idretten ville forholde seg til oppfordringen om å åpne opp om pengebruken tilbake i tid.

I kildearbeidet vårt hadde vi over tid, fra mange hold, fått høre historier om hvordan midler var blitt anvendt under OL i Sotsji i 2014. Men det var vanskelig å få kilder til å stå frem åpent, eller å finne skriftlig dokumentasjon. På dette tidspunktet samarbeidet Norges idrettsforbund og Oslo kommune om en mulig norsk OL-søknad i 2022.

Særlig var det interessant å finne nærmere ut om pr-prosjektet Norway House. Ifølge IOC-medlem Gerhard Heiberg var hensikten med dette å «bespise, bedrikke og belære» IOC-toppene, for å skape blest om et mulig OL i Oslo. Men vi søkte også spesifikk informasjon om andre forhold, som for eksempel hotellrom- og priser.

Samtidig skjedde det mye på flere kanter:

* Fotballpresidenten varslet at Siems reiseregninger skulle vurderes på ny, på grunn av «nye signaler».

* En rekke tidligere idrettstopper oppfordret i våre spalter dagens regime til å åpne opp.

* Basketballpresidenten valgte å gi oss fullt innsyn i egne bilag, og uttalte at han mener dagens president er «fanget av en gammel kultur».

Følgelig var det stor spenning knyttet til idrettsstyrets møte i Førde i april. Kom de til å åpne opp på bilagsnivå? Svaret kom 15.april. Og ble nei.

Idrettsstyret fattet et styrevedtak om å følge ministerens åpenhetskrav fremover, men nekter å opplyse om detaljer rundt pengebruk fra tiden før dagens styre tiltrådte. Tom Tvedt begrunnelse var at dette styrets vakt startet i 2015, og at regnskaper idrettstinget har godkjent er et avsluttet kapittel.

NY TVIST: «OFFENTLIGHETSLOVENS PRINSIPPER» I IDRETTE VEDTATT I 2007

Som i den klassiske kurven for historiefortelling, dukker det av og til opp en brå tvist. I dette tilfellet var det gjennom en telefon fra en kilde – som påstod at det faktisk foreligger et gyldig vedtak fra idrettstinget om at offentlighetslovens prinsipper skulle vært innført senest i 2011. Og ganske riktig. I 2007 fremmet Norges Motorsportforbund følgende forslag:

«Idrettstinget pålegger Idrettsstyret i løpet av kommende tingperiode å innarbeide et system for større åpenhet i NIFs sentrale organer. Prinsippene i lov om offentlighet i forvaltningen (offentlighetsloven) skal legges til grunn for nye interne retningslinjer i NIF».

Forslaget ble enstemmig vedtatt, med blant annet tre av dagens styremedlemmer i salen. I årene som fulgte ble det blant annet innført en åpen time og offentliggjøring av sakslistene, men noen innsynsrettighet ble det ikke gjort noe med. Og noe slikt ville ikke idrettsledelsen gjøre nå heller, da de ble konfrontert med ordlyden i det tidligere tingvedtaket.

IDRETTENS EGEN DOM: FÅ SOTSJI-REGNINGENE PÅ BORDET

I denne perioden var VG i kontakt med en lang rekke idrettsledere, som var sterkt uenige i ledelsens linje, men som ikke ville uttrykke det offentlig. Flere uttrykte frykt for sanksjoner eller utfrysing dersom stod frem. «Hvis dere vil vite hva idrettslederne egentlig mener, må dere la oss svare anonymt», sa en av kildene til oss.

Vi forsøkte i det lengste å få kildene åpent frem, men uten hell. Etter grundige avveininger bestemte vi oss derfor igjen for å bruke programmet SurveyXact til en omfattende undersøkelse i både særforbund og idrettskretser.

Resultatene ble publisert 21. april. De viste at nær to av tre idrettsledere som svarte, stikk i strid med idrettsstyrets beslutning, mente at reiseregningene fra blant annet Sotsji-OL burde offentliggjøres.

I tillegg uttrykte en fjerdedel at de ikke hadde tillit til Inge Andersen som generalsekretær, mens omtrent like mange svarte «vet ikke». Bare 49 prosent uttrykte tillit den øverste administrative lederen. Idrettspresidenten hadde for øvrig tillit hos tre av fire. Etter gjentatte forsøk på å få Inge Andersen i tale, kom han til slutt med en erkjennelse på epost om at NIF ikke har taklet saken så godt som de burde.

I denne perioden valgte vi for øvrig også å bryte opp med helt andre saker, som fotballforbundets avgiftsregime overfor grasrota, og direktøransettelse uten utlysning i NFF.

HABILITET

I hvilken grad begynte egentlig NIF-styremedlemmenes vakt i 2015? Det bestemte vi oss for å undersøke ved å sjekke hvem som var i Sotsji. Og det viste seg at 7 av 14 medlemmer i dagens styre selv hadde vært i Russland under OL. Dermed hadde halve styret vært med på å stemme frem hemmelighold av sine egne reiseregninger.

Da vi forela dette, samt habilitetsreglene i NIF eget lovverk, for jusprofessor Jan-Frithjof Bernt, var svaret at det er «tålelig opplagt» at de syv er inhabile. Vi innhentet også en second opinion fra jusprofessor Hans Petter Graver, som kom til at det «helt klart» foreligger inhabilitet.

Visepresident Jorodd Asphjell i NIF erkjente at de hadde stemt frem vedtaket **uten** å vurdere den relevante paragrafen om habilitet (2-8 i NIFs lov). Det ble gjort på påfølgende styremøte, og 14. mai uttalte Tom Tvedt at idrettsstyret er «helt uenige» med professorenes konklusjon. Da han ble bedt om å utdype dette, var svaret som følger fra idrettspresidenten: – Vi er uenige i Bernts habilitetsvurdering. Styret har diskutert dette. Vi er det øverste organet mellom idrettsting, og vi dette er vår vurdering.

HEMMELIGE RAPPORTER OM NIF-PARTNER

29. april startet dekningen av et tema vi hadde jobbet med over tid: Ulike forhold rundt Norges idrettsforbunds samarbeidspartner «Jet Set Sports/Co Sports».

Eieren av firmaet, USA-bosatte Sead Dizdarevic, var i 2002 involvert i en korrupsjonsskandale som rystet hele den olympiske bevegelsen. I en amerikansk rettssal sa Dizdarevic seg i 2003 villig til å vitne mot to av lederne av søkerkomiteen for Salt Lake City, under løfte om at han selv ikke skulle bli straffeforfulgt. I retten erkjente Jet Set Sports-sjefen at han hadde betalt 130.000 dollar under bordet til de tiltalte, i håp om å bli den offisielle billettselgeren. Og det ble han.

Samme mann har i over seks år samarbeidet med Norges Idrettsforbund, har kontorer på Ullevaal og sitter på en monopolavtale for salg av norske OL-billetter. Dizdarevic' firma stod dessuten for NIFs reiseopplegg og var operatør for Norway House i Sotsji.

Oslo kommune skulle fremleie en del av Norway House-lokalet i Sotsji. Men både 2022-ledelsen og flere sentrale politikere ble dypt bekymret da de hørte hvem NIF tilbød samarbeid med. Daværende byråd Hallstein Bjercke (V) understreket at et google-søk var nok for å vekke uro. Derfor bestemte kommunen seg for å hyre inn den engelske avdelingen av advokatfirmaet Deloitte for å granske selskapet, uten at idrettsforbundet visste det.

To rapporter, som VG fikk tak i etter å ha søkt om innsyn i Oslo kommune, viser at Dizdarevic hadde blitt stevnet flere ganger, og inngått forlik med ulike parter. Men siden det ikke forelå noen fellende dommer, ble det ansett av kommunen som juridisk innenfor å inngå avtalen. Da vi konfronterte NIF med valget av samarbeidspartner, var svaret at de etiske sidene var vurdert, og at de hadde sjekket med IOC. NIF ønsket ikke å opplyse oss om konkrete forhold rundt avtaleforholdet.

Vi fulgte opp temaet med en større artikkel om hvordan Dizdarevic har tjent seg søkkrik på OL-billetter. Siden det er forbudt mot påslag av selve billetten, er forretningsmodellen å selge dem i pakker sammen med høyt prisede hotellrom. Derneft sjekket vi priser i Rio, og fant for eksempel tilbud på drøyt 100.000 kroner per person, for fem hotellovernattinger og billetter til strandvolleyball. Uten fly. – Et ran, uttalte Rio-roer Olaf Tufte om prisene.

I kjølvannet av VGs oppslag lovet idrettspresidenten at avtalen med Jet Set Sports, som nylig ble forlenget, skal evalueres. Det arbeidet kjenner vi i skrivende stund ikke utfallet av. Forsøkene våre på å få Dizdarevic i tale førte for øvrig ikke frem.

FOTBALLFORBUNDET ENDRER PRAKSIS

80 dager etter at NFF fikk de første spørsmålene, 28. april, snudde Norges Fotballforbund, og valgte å legge frem en mer spesifisert oversikt over Kjetil Siems reisevirksomhet. Blant annet forklarte han bakgrunnen for flyreiser på oppunder 30.000 kroner. Det ble også knesatt nye prinsipper for å opplyse om konkrete forhold rundt reiser og representasjon fremover. Det ble ikke gitt innsyn i kopier av selve bilagene, men gjennom detaljert oppspalting av poster gir det nye systemet offentligheten bedre muligheter enn før til å foreta en uavhengig kontroll av pengebruken.

NIF: MINIBUSS-LEIE + TOLK + SJÅFØR I 21 DAGER = 596.064 KRONER

10. mai klarte vi endelig å legge frem konkrete tall for pengebruk i Sotsji. Tidligere på våren, før idrettsstyrets vedtak, hadde vi vært i jevnlig diskusjoner med NIF om blant annet hotellkostnader. Vi opplevde at konkrete spørsmål fikk vage svar, men det fantes ett unntak: Forbundet hadde opplyst til oss at rommene på Hotell Omega kostet 2100 kroner natten per rom.

Vi var klar over at NIF hadde vært bindeledd for rommene Oslo kommune benyttet på det samme hotellet, og at det ble foretatt en felles bestilling fra Jet Set Sports. Vi sendte derfor kommunen spørsmål om innsyn i fakturaen de hadde fått. Der fremgår det en døgnpris på 5600 kroner natten per rom på Hotell Omega.

Hvordan kunne NIF og Oslo kommune ha så ulik kostnad for rom på samme hotell – som ble bestilt sammen?

Da vi konfronterte NIF med spriket, fikk vi forklart at de hadde tolket spørsmålet vårt som kun å gjelde rommet. Derfor hadde de opplyst en pris på 2100 kroner natten. Nå opplyste de at det i tillegg hadde kostet 3500 kroner natten per rom å dekke inn tilleggstjenester. Ifølge NIFs nye forklaring kostet det altså 596.064 kroner å ha en minibuss, en tolk og sjåfør tilgjengelig 24 timer i døgnet, i en periode på i tre uker.

I fakturaen vi har sett er slike tjenester nevnt, men det er ikke spesifisert noen kostnad for dette, og NIF avsto vår forespørsel om å få se dokumentasjon på oppsplittingen.

I Oslo kommune fikk vi forklart at de hadde trodd 5600 kroner natten var prisen for selve rommet, og det kom kraftige reaksjoner på det NIF oppga at tilleggstjenestene hadde kostet. I dekningen vår av denne saken la vi for øvrig frem kronologien i den skriftlige diskusjonen med NIF om hotellsituasjonen, som varte i over en måned forut for at saken om de konkrete summene så dagens lys.

UENIGHET I IDRETTSSTYRET

13. mai kunne vi avdekke at det ikke var et samlet NIF-styre som stod bak avgjørelsen om å stenge for innsyn før 2015. Styremedlemmene Sondre Gullord og Anne Berit Figenschou talte ikke bare sine egne midt imot, de krevde også å få protokollført dissensen, med deres syn om å åpne «Sotsji-regnskapet» ned på bilagsnivå. Da Tom Tvedt tre dager tidligere holdt et pressemøte, kalte han saken for krevende, men han nevnte ikke dissensen.

SIEM SLUTTER

17. mai (!) gikk Norges Fotballforbund ut med nyheten om at Kjetil Siem forlater norsk fotball, til fordel for en jobb i det internasjonale fotballforbundet. Han karakteriserte timingen som god, og oppga det han kalte belastning på organisasjonen ved fokuset på lønn og reisevirksomhet, som en av grunnene til dette.

SOTSJI-KRANGEL MELLOM KOMMUNEN OG NIF

20. mai kunne vi avdekke en åpen konflikt mellom Oslo kommune og NIF om forståelse av regnskapet til det mye omdiskuterte Norway House. Striden dreide seg om at Inge Andersen hadde presentert bortfall av IOC-avgifter som en besparelse knyttet til dette prosjektet, mens kommunen mener dette ikke hadde noe med Norway House å gjøre. Begge parter stod, og står, på sitt.

NORWAY HOUSE-TALLENE PÅ BORDET

24. mai kunne vi, ned i minste detalj, presentere kostnadene til Norway House.

Regnskapet viste seg å inneholde blant annet følgende over 17 dager: 3,36 millioner kroner i husleie, 2,6 millioner kroner til mat og drikke med en kuvertpris på 2520 kroner, 900.000 kroner til et gebyr, 552.000 til kjøkkenutstyr og 84.000 til trykking av inngangsbilletter.

Kontrakten vi fikk tak i ble inngått mellom Norges Idrettsforbund og Jet Set Sports, og er signert av Inge Andersen og Sead Dizdarevic. Det fremgår at kommunen i neste ledd betalte 3.7 millioner kroner i leie til NIF. Det som skulle bli nøkkelen for at vi fikk ut tallene idrettsforbundet nektet å gi oss, er at vi ble oppmerksomme på at kommunen i sin tid hadde fått en gjenpart av materialet. Følgelig stilet vi en begjæring om innsyn, og fikk tilgang på tallene etter offentlighetslovens regler.

På dette tidspunktet var dialogklimaet mellom VG og Norges idrettsforbund meget anstrengt. Vi hadde over tid forsøkt å få et intervju med Inge Andersen på telefon eller med tv-kamera. Men det ønsket ikke NIF, som krevde å få alle spørsmål på epost.

Vi tok kontakt klokken 14 den 23. mai, understreket at VG hadde tilgang på konkrete enkeltposter knyttet til Norway House-regnskapet, og at vi hadde spørsmål knyttet til dette. Da det igjen dessverre ikke lyktes å få ledelsen til å gi oss et intervju, sendte vi over skriftlige spørsmål klokken 18. Til slutt kom følgende på epost fra Andersens assisterende generalsekretær: «*Det var umulig for Norges Idrettsforbund å finne fram nødvendig informasjon og dokumentasjon innen denne tidsfristen. Dette har vi gjort VG oppmerksom på og sagt at vi vil kunne besvare spørsmålene i løpet av morgendagen*».

Tidligere 2022-direktør Eli Grimsby uttalte blant annet at kommunen hadde ansett prisen som høy, men at det hadde funnet det vanskelig å finne et godt sammenligningsgrunnlag.

27. mai stilte Inge Andersen omsider til intervju. Han valgte Dagsnytt 18, og ønsket da ifølge NRK ingen motdebattant i studio.

Da vi stilte oss opp utenfor NRK, fikk vi ham omsider i tale selv. I dette intervjuet beskrev han Norway House som dyrt, og at det hadde vært dilemma.

I denne perioden var det en rekke kilder med verv i idretten som kontaktet oss med tydelige meninger om det som var fremkommet, som gjerne snakket off record, men uavhengig av hverandre hevdet at de ikke våget å stå frem med synspunktet offentlig, på grunn av det de oppfattet som mangel på takhøyde for uenighet innad i egen organisasjon.

OLYMPIATOPPEN: MER PENGER – FÆRRE OL-MEDALJER

Parallelt med at debatten om pengebruken i Sotsji raste på det heftigste, hadde vi jobbet med en annen problemstilling; forholdet mellom utgifter og resultater i organet som skal spisse norsk toppidrett. Det viste seg at Olympiatoppen på åtte år har gått fra bruttokostnader på **109,5 millioner kroner** til et rekordbudsjett på **172,2 millioner**. Samtidig har medaljefangsten i sommerlekene gått betydelig ned. Fasiten i sommerens leker skulle senere vise seg å bli fire bronsemedaljer den dårligste medaljestatistikken siden 1964.

IDRETTSVETERANER MED OPPROP

Etter å ha fulgt debatten over tid, valgte ni idrettsveteraner å gå sammen om et opprop, som vi publiserte 2. juni. Nils Arne Eggen, Johan Kaggstad og Bjørge Stensbøl er blant medlemmene i gruppen, som rettet kritikk mot høye lederlønninger, manet til mer åpenhet og ønsket mer fokus på driften av norske idrettsklubber. - Idretten kan ikke bli et hemmelig forum der hysj-hysj settes i system. Vi må bli kvitt det, og da er det viktig at man tar oppgjør med seg selv også i Norge, uttalte Eggen. Denne grupperingen fortsatte for øvrig å utfordre dagens idrettstopper gjennom flere oppfølgerutspill utover året.

ÅPENHETSUTVALGET – 21 FORSLAG TIL ENDRINGER

Etter at idrettsordskiftet gjennom høsten ble dominert av de to store sakene om brudd på dopingreglene i norsk langrenn, der også åpenhetstematikk var relevant, var den overordnende diskusjonen igjen tema i oktober. Da kunne åpenhetsutvalgsleder John G. Bernander presentere 21 konkrete forslag. På noen punkter vanket det ros fra utvalget – men samtidig understreket den tidligere kringkastingssjefen at han var forbauset over praksisen som har rådet i idretten på flere områder. Særlig var han overrasket over at det har ikke vært etablert standarder eller beløpsgrenser for reiser og representasjon, og at regnskapene kun har vært vedtatt hvert fjerde år, i stedet for årlig.

Da rapporten ble lagt frem, ble det tydelig understreket at mandatet NIF hadde definert selv, IKKE ga rom for å undersøke hvordan faktisk pengebruk har vært tilbake i tid.

Dette temaet kom igjen på dagorden i kjølvannet av fremleggelsen, primært gjennom et innslag på Dagsrevyen. Der hadde VGs kommentator først rettet kritikk mot manglende innsyn, før NRKs Ingerid Stenvold forsøkte å få idrettspresidenten til å forklare hvorfor det ikke gis opplysninger om konkret pengebruk før 2015.

PLENUMSDEBATT PÅ STORTINGET

6. desember var lønn og åpenhet i idretten blant temaene for en plenumsdebatt i Stortinget, initiert av Arbeiderpartiets Jan Bøhler. Der ble flere av temaene som ligger til grunn for vår artikkelserie debattert. Og flere uttrykte bekymring over lønnsnivå og manglende åpenhet.

FORMELT KRAV OM INNSYN – KUTT I ADMINISTRASJON

Det varslede myndighetskravet om at sentralledet i NIF må gi innsyn på bilagsnivå, ble formalisert gjennom det årlige tildelingsbrevet. Men det skulle vise seg at rammene for Norges Idrettsforbund også endres på et annet område fra 2017: NIF søkte om 12 millioner mer til administrasjon enn i 2016, men får i stedet et kutt på fem millioner, og et varsel om et tilsvarende kutt i 2018.

Dette ble en god timing for å vise frem (se punkt 6.3) hvordan ressursbruken til administrasjon har vokst i perioden 2005-2015. Det skal her nevnes at NIF hadde store økonomiske problemer i 2004, og at organisasjonen var gjennom en gjenoppbyggingsfase.

Så ved utgangen av 2016, gjennom 10 måneder med åpenhet og innsyn på dagsorden, står landets største frivillige organisasjon nå overfor store endringer.

6. METODEBRUKEN OPPSUMMERT I 10 PUNKTER

6.1 Innsynsbegjæring i flomlys

Gjennom hybriden av «kommentar/innsynsbegjæring», parallelt med løpende nyhetsdekning, kunne den norske offentligheten få ta del i diskusjonen om i hvilken grad lederne av idrettsorganisasjonene bør opplyse allmenheten om pengebruk og forvaltning av tillit. Vi var som nevnt stilt overfor en organisasjon som ikke ville gi oss innsyn, og der vi ikke

hadde noe lovverk å slå i bordet med. Og det er grunn til å tro at den fortløpende oppmerksomheten prosjektet skapte i det offentlige rom, var av avgjørende betydning for at myndighetene valgte å gripe inn overfor NIFs policy.

6.2 Nitid kartlegging av stort kildeunivers

Hele prosjektet startet med at vi kontaktet et enormt antall kilder, med ulik grad av tilknytning til norsk idrett gjennom tidene. Tilstrømmingen av kilder underveis i prosjektet skulle også vise seg å bli betydelig. Følgelig ble det viktig å hele veien kartlegge og holde oversikt over ulike forhold rundt mulige interessenter, som kunne være relevante for prosjektet. Ettersom de ulike personene i prosjektgruppen har kontakter i ulike miljøer, ble det også viktig at kildearbeidet var koordinert og systematisert. I perioder hadde vi oppsummeringssamlinger flere ganger om dagen.

6.3 Gransking av årsrapporter gjennom 10 år

For å danne oss et bilde av utvikling over tid rundt ulike poster, gikk vi grundig gjennom årsrapporter for en tiårsperiode i Norges Fotballforbund og Norges Idrettsforbund. Her kartla og sammenstilte vi blant annet utvikling på enkeltposter år for år. Mens materiale fra førstnevnte var del av de innledende sakene om økonomien i fotballen, var det tidlig tydelig for oss at utviklingen av antall ansatte i sentralledet hadde skutt voldsomt i været i perioden 2005-2015. Men vi lette etter best mulig timing for å legge frem disse tallene, og det endte med at vi ventet i flere måneder med å presentere oversikten over idrettsbyråkrativestien som har funnet sted siden Inge Andersen overtok som generalsekretær i idrettsforbundet. Det endte med at vi timet fremleggelsen av disse tallene til temaet ble aktualisert av at de statlige overføringene til administrasjon ble kuttet.

6.4 Skreddersydde spørreundersøkelser

På tre forskjellige tidspunkter har vi som nevnt benyttet spørreundersøkelser som del av prosjektet. To ganger har vi to ganger brukt det elektroniske systemet SurveyXact, som gjør oss i stand til å skreddersy undersøkelser inn mot spesifikke miljøer, basert på innsamling av epostadresser. Dette systemet kan innstilles med ulik grad av informasjon som blir kjent for den som sender den ut. Fordelen med å få mest mulig informasjon om hvem som svarer hva, er selvsagt at det kan gi oss nyttig bakgrunnskunnskap. Men det måtte veies opp mot sjansen for at folk skulle våge å svare hva de egentlig mener. Etter grundige overveielser valgte vi i den bredeste runden å gi idrettsmuligheten til å svare oss anonymt, for å få svarprosenten så høy som mulig (se punktet om kildekritiske betraktninger).

Vi fikk også selskapet Infact til å gjennomføre en representativ undersøkelse i befolkningen for oss, for å kartlegge Ola nordmanns holdning til åpenhet i idretten.

6.5 Undersøkelse av lovverk- og regnskapspresentasjon

Ettersom Oslo kommune og Norges idrettsforbund hadde forskjellig forståelse av hvordan Norway House-kostnader skulle forstås, ble det nødvendig å sette seg inn i ulike måter å forstå regnskapspresentasjon på. Vi kontaktet også økonomiprofessor Erlend Kvaal på BI, og ba ham vurdere både tallene og forklaringene de stridende partene hadde sendt til VG. Regnskapsekspertens vurdering var for øvrig at NIF-generalsekretærens resonnement om fratrekket av IOC-avgift ikke var holdbart. I kjølvannet av idrettsstyrets vedtak gikk vi gjennom NIFs eget lovverk, der det finnes egne regler om habilitet. Som nevnt viste det seg at flere jusprofessorer mener at medlemmene som stemte frem hemmelighold av egne reiseregninger, rammes av disse bestemmelsene.

6.6 Bruk av innsynsmuligheter etter offentlighetsloven

Ettersom idrettsorganisasjonene ikke er innlemmet i «offentleglova», har det vært viktig å bruke de formelle innsynsmulighetene som finnes i de tilfellene offentlige instanser er involvert. I og med at Oslo kommune var en samarbeidspartner med Norges idrettsforbund rundt arbeidet med Oslo 2022, viste seg at dette åpnet formelle innsynsmuligheter på avgjørende punkter. Som da vi kunne søke innsyn i kommunens hotellkostnader i Sotsji, og dokumentere at prisen de hadde betalt skilte seg fra den NIF hadde oppgitt om samme bestilling. Det ble også et nøkkelpunkt da vi ble klar over at det fantes en gjenpart av Norway House-regnskapet i kommunens arkiver, som det ble mulig å søke om dokumentinnsyn i. Korrespondanse mellom kommunen og NIF om oppgjøret etter Norway House ble også nyttig for å få innsikt i graden av uenighet som hadde oppstått mellom partene om økonomisk fordeling.

6.7 Digitalt spesialgrep

Da vi omsider hadde fått tak i underlagsmaterialet for Norway House-kostnadene, ble det tatt grep for å dette vist frem gjennom moderne presentasjonsjournalistikk. En utviklingsdesigner utviklet en «digital spesial» (<http://www.vg.no/spesial/2016/sotsji-papirene/>), som vi kalte Sotsji-papirene. I åpenhetens navn valgte vi også å legge ved lenker til selve regnskapsoppsettet, slik at leserne kunne se selv hva pr-prosjektet i Russland hadde kostet, ned til minste detalj. Vi koblet også inn VGTV og utarbeidet en videoreportasje, der en kombinasjon av levende bilder, montasje av stillbilder og animasjon ble brukt i presentasjonen.

6.8 Videokommentar om åpenhet

Mens kommentarjournalistikken ble aktivt brukt i innsynsøyemed, testet vi også ut en annen måte å anvende meningsjournalistikk på; gjennom levende bilder. Hensikten med dette var å forsøke å forklare saken, slik vår kommentator ser den, på en pedagogisk og lettfattelig måte, for dem som vil sette seg inn i kjernen på kort tid. Løsningen ble en 10-punkts fortellerteknikk om NIFs forhold til åpenhet.

(<http://www.vgtv.no/index.php#!/video/128864/10-punkter-viser-nifs-problemer-med-aapenhet>)

6.9 Kartlegging og systematisering av avgiftsregime

Forholdet mellom økonomien i topp- og breddefotball var blant temaene vi ville se nærmere på. Til grunn for dokumentet om ulike avgifter grasrota er pålagt (<http://www.vg.no/sport/norges-fotballforbund-nff/breddefotballen-fortviler-vi-er-blitt-nffs-melkeku/a/23635713/>), lå en gjennomgang av påmeldingsavgifter, spillerutviklingsavgifter, dommerutdanningsavgifter, kretskontingenter, kampavgifter, reiseutjevningsavgifter, lagforsikringer osv. Dette samlet vi inn med å systematisk gjennomgå skriftlig informasjon fra forbundet, og vi anvendte tall fra Rogaland fotballkrets som regionalt eksempel, med Skjold IL som klubbcase.

6.10 Bakgrunnssjekk av NIF-partner

De to Deloitte-rapportene om Sead Dizdarevic og Jet Set Sports, som vi fikk tak i et eksemplar av, inneholdt en detaljert gjennomgang av NIF-partnerens bakgrunn. Med utgangspunkt i dette undersøkte vi det maktet rundt hans forretningsimperium, eiendommer, forretningsbakgrunn – og sjekket hvordan rettssaken knyttet til Salt Lake-skandalen ble omtalt i USA i sin tid. Vi klarte også å komme i kontakt med en amerikansk advokat, som har jobbet mer å undersøke Dizdarevic, som fungerte som åpen kilde for oss.

7. MOTSTAND UNDERVEIS/SPESIELLE ERFARINGER

Det er ikke overraskende at forhold ved norsk idrett engasjerer. Men at et prosjekt om åpenhet og pengebruk skulle vekke sterke så følelser, overgår hva vi hadde forutsett.

* På den ene siden har vi mottatt nær endeløs mengde oppmuntrende tilbakemeldinger fra helt vanlige idrettsengasjerte nordmenn. Og i tillegg til kildeuniverset vi selv oppsøkte, opplevde vi at svært mange med ulik tilknytning til idrettsbevegelsen aktivt oppsøkte oss med informasjon og synspunkter. Det har også vært interessant å se hvor bred enigheten til de fleste partienes idrettspolitiske talspersoner har vært.

* På den andre siden opplevde vi fra start at det er lett å si at man er enig i at åpenhet er en viktig verdi, men at dette fort forandret seg når det skulle fylles med innhold. Vi har opplevd

en sterk vrangvilje fra idrettsledere mot å besvare konkrete spørsmål, og det er verdt å merke seg at endringene som kommer fra 2017 ikke var frivillig initiert fra deres side.

Prosjektet vårt var for eksempel bare så vidt i gang, da en av våre reportere fikk en indignert epost fra en fremtredende idrettspersonlighet, som spurte vår mann om han «noen gang var flau over seg selv», fordi vi hadde søkt innsyn i pengebruken.

Særlig anspent har dialogen vært overfor toppene i NIF, som i lange perioder kun har villet besvare oss skriftlig. Dette har vanskeliggjort oppfølgingsspørsmål, og det har også vært diskusjoner om hvor ordrike imøtegørelser de kan kreve å få publisert. I en periode valgte NIF til og med å legge ut omfattende epost-utvekslinger mellom dem og våre reportere på sin egen hjemmeside. Dette ble satt på spissen i tiden før Norway House-kostnadene ble kjent.

På dette tidspunktet loggførte vi systematisk hvert eneste forsøk vi gjorde på å få tak i NIF-toppene. Da det viste seg at NIF offentliggjorde en mail der de kom med ufullstendige påstander om kontaktforsøkene på vår side, sendte nyhetsredaktøren vår en epost til Norges idrettsforbund med de helt konkrete loggtidspunktene, samt en oppfordring om å legge denne eposten ut på hjemmesiden. Det etterkom ikke NIF, men deretter opphørte utleggingen av epostutvekslinger.

Vi har over tid opplevd å bli møtt med mye sinne. Reportere som har vært ute på jobb er blitt skjelt ut av idrettsledere som har mislikt journalistikken vår. På idrettens ledermøte på Fornebu var vi selv vitne til at det ble ironisert over prosjektet vårt fra talerstolen.

Det inntraff dessuten en spesiell situasjon i forbindelse med en Dagsnytt 18-sending sist vår. Da var åpenhetsdebatten tema for to sekvenser etter hverandre. Den første var en debatt mellom Tvedt og Gudmund Hernes, som i en Morgenbladet-kronikk hadde henvist til tall vi hadde publisert om offentlig pengestøtte til idrett. Hernes ble svært kraftig angrepet på direkten av idrettspresidenten, som mente «VGs tall» var gale. Tallene var en beregning VG hadde fått Statistisk sentralbyrå til å utarbeide. VGs kommentator deltok i sekvens to, og rett etter sending vanket det grov kjeft fra idrettspresidenten i en rekke personers påhør utenfor NRK-studioet. Det skal her nevnes at Tvedt senere beklaget egen fremferd.

Det oppstod også en situasjon rundt NIF og de «ni eldre menn». De ble invitert til et møte i kjølvannet av kronikken, men hva de skulle snakke om var det ikke så lett å bli enes om. Det endte med at Nils Arne Eggen ikke fikk anledning til å holde et innlegg om åpenhet.

Det skal understrekes at det også har vært lange perioder der dialogen har vært saklig og i en helt grei tone, og at tonen har vært varierende overfor ulike miljøer.

8. ETISKE OG KILDEKRITISKE VURDERINGER

Vi har satt toppene i Idretts-Norge under lupen, i et omfang og med et trykk som trolig aldri er gjort i norsk sportsjournalistikk tidligere. Bak valget ligger det en nøye gjennomtenkt etisk vurdering. Bakgrunnen for at vi valgte å gjøre dette, handler om helt grunnleggende verdier fagfeltet vårt bygger på: Å søke åpenhet, innsyn og transparens om hvordan felles verdier blir ivaretatt.

Idrettsledelsen liker å skryte av at de har over 2,2 millioner medlemskap. Da er det av vesentlig samfunnsmessig interesse å søke innsikt i hvordan tilliten blir forvaltet.

Når det da viser seg at viljen til å svare på spørsmål om pengebruk i annet enn aggregerte sekkeposter er fraværende, mener vi at det er med på å oppfylle samfunnsoppdraget at vi ikke slipper taket i problemstillingene. Det ble også foretatt grundige etiske avveininger i forhold til metodebruk, som å bruke kommentarjournalistikk som et retorisk grep rundt innsynsbegjæringen.

Gjør da dette «Nådeløs åpenhet»-prosjektet til kampanjejournalistikk? Kanskje, dersom man definerer en kampanje som noe som har et tydelig definert hovedmål. I tilfelle er prosjektet en bevisst kampanje, som vi mener er innenfor hva gravende journalistikk skal kunne innebære, ettersom det jobbes mot den demokratisk viktige verdien som åpenhet er.

Virkemiddelbruken vår er vurdert opp mot virkeligheten vi stod overfor. Møtt med organisasjoner der vi ikke hadde innsynskrav å slå i bordet med, mener vi at medlemmene i idretten og andre interesserte nordmenn, hadde en demokratisk rett til å få vite hva vi søkte om, og å få følge svarene suksessivt. Det hadde ikke skjedd dersom vi bare hadde søkt i det stille, og svelget et nei uten å mukke.

Underveis i prosjektet har vi jevnlig stoppet opp og vurdert status, også de etiske og kildekritiske sidene. Her har blant annet følgende vært sentralt:

* Navngitte kilder er nesten alltid å foretrekke, ikke minst i et åpenhetsprosjekt. Det har vært et helt bevisst mål å søke å få kilder til å stå frem. Men noe av det mest gjennomgående i kildekontakten har vært beskrivelsen av et debattklima i idretten der det oppleves som vanskelig å uttrykke meninger som går mot det ledelsen har vedtatt. Følgelig så vi oss for eksempel dessverre nødt til å la idrettslederne få svare anonymt, i undersøkelsen om åpenhetssynspunkter etter møtet i Førde.

* Det har vært viktig for oss å søke bredt etter kilder i nyhetsjobbingen, og å slippe til stemmer som kretsleder Terje Roel, som rettet kritikk mot VG i et innlegg. Men det store problemet underveis har vært hvor vanskelig det har vært å få kilder i idretten åpent i tale, enten de har hatt meninger den ene eller andre veien. Etter vårt syn har vi som nevnt dessuten vært romslige overfor idretten når det gjelder volum på imøtegørelser. Men sett i retrospekt har vi kanskje vært for ettergivende ved å godta kun skriftlige svar fra profesjonelle kilder det bør være grunn til å forvente at stiller opp til ordinære intervjuer.

* Utfra kildeopplysninger vi satt på, spesielt rundt Sotsji-pengebruken, skjønte vi at det ville kunne bli mye fokus på Inge Andersen i en periode. Vi var følgelig veldig bevisste på ikke å gjøre ham mer fremtredende enn nødvendig, i saker som ikke angikk ham direkte. Det var også viktig å omtale utøvelse av funksjon, ikke generalsekretæren som person.

* NIF har kritisert oss for ikke å ha vært mer kritiske overfor de «ni eldre herrers» utspill. Det kunne vi kanskje vært, men for dette prosjektets del har det vært av mindre betydning om grupperingen eller forbundets tolkning av tilstanden i klubbenes økonomi beskriver virkeligheten best. Hensikten med å gi gruppen spalteplass har vært at de gjør det som mange med verv i dag kvier seg for – de løfter en uenighet frem i lyset, de vil ta debatten i åpent lende.

* I og rundt en så stor organisasjon som Norges største frivillige folkebevegelse er, vil det til enhver tid være kildemiljøer med ulike agendaer og strategier, samtidig som politiske miljøer vil være ute etter å score poenger. Det kan det hevdes at kulturministeren har gjort ved å være så tydelig om åpenhet, samtidig som hun har utfordret idretten på andre områder. Samtidig bør det understrekes at Stortinget diskuterte relevante forhold knyttet til prosjektet på initiativ fra en Ap-representant, og at det har vært nærmest samstemt enighet om verdien av en mer åpen linje i norsk idrett

9. AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

I 10 måneder av 2016 jobbet vi systematisk med åpenhet i idretten – noe som resulterte i et enormt journalistisk volum. Med markante resultater, og utstrakt oppmerksomhet utenfor sporens tradisjonelle nedslagsfelt.

Norges Presseforbunds offentlighetsutvalg har for eksempel kommet med to prinsipputtalelser, direkte relatert til det vi har jobbet med, og prosjektet har fått bred omtale i andre medier. Vi har brukt mye tid på å spre hvordan vi har jobbet med en mer kritisk innretning til sportsjournalistikk til ulike miljøer som har søkt informasjon.

Nå håper vi at den lange og tunge jobben kan ha bidratt til å pløye mark for å utvide tankegang og metodikk rundt journalistikk om sport. Kanskje er det på tide å gravlegge det i noens øyne lettere devaluerende begrepet «sportsjournalist», og begynne å titulere oss som det vi bør bestrebe oss på å være.

Nemlig journalister. Med sport som fagfelt.